

Innih.

1. Historia.
   a. Pinunnar Christi
   b. Upprisunnar og Uppstigningar } 1596
   c. Niðurbrots Jerusalems borgar
2. Um Dóma-dag [og harmur] 1594.
3. Idrunar-predikun, dregnar af Banadaga predikunum Bps Venstrups

Um Doma=
Dag.

Eirn Nytsamligur Tractatus / Samsettur og Skrifadur a Dönsku / Af M. Nicolao Palladio Loßligrar minningar Superintendente Skaneyiar Stigtis.

M D C M iiij.

A

Epter þui/ ad þ er augliost af hei-
lagre Ritningu/ þad aller meñ eiga ad
Deyia/ og sijdañ vpp aptur ad rijsa af
Dauda/ og koma fyrer Gudz domstol/
Þa er tilheyreligt ad sierhuør Kristeñ
madur huxe hier æ tijd vm/ Og idugliga
late sier Daudans stund og Domsins
stund til hugar koma/ So vier mættum
kristeliga lifa hier i heime/ Og sofna
sijdan og burt fara med godre samvisku/
Og þar epter asamt øllum Gudz hei-
logū standa frame/ fyrer Jesu Christi
Domstole/ Og jñ ganga j eilift Lijf.
Þuiad allt vort Lijf og lifnadur/ bæde
hid jñra og ytra heyrir mz riettu þar til
ad vier mættum a þañ Dag standast/
Huør hañ gietur þa stadist/ Sæll er sa
ad Eilifu/ Huør hañ kañ þa ecke ad
standast/ Vie þeim ad eilifu/ Þar fyr-
er skyllde nu huør Madur bua sig hier
til/ med Alvarligre hiartans Jdran og
frahuarfe Syndaña fyrr enn seirna/
Þuiad

þt vier hofū ecki brief fyrer vorum lif-
døgum/vier ødum burt kallader fyrr eñ
oss sialfa varir/sm̄ daglig reynsla kieñ-
er oss/ Og med þui þat fiñast marger
fauiser og hardhnackader sem mz þrra
liotum syndum og Idranar lausum lif-
nade nogliga audsyna/ad þeir huercke
Trua þ þr mune af Dauda vppstanda
nie helldur koma fyrer Gudz Domstol
og standa þar reikningsskap/ lifa helldr
naliga/so sm̄ være þar eingeñ Diøfull/
eckert helvite zct. Fyrer þess hattar meñ
er þesse Bæklingur nytsamlegr þm̄ til
viduørunar/so þr ecke hafe a domsdeye
nockud sier til afsøkūar/þar næst j añañ
mata/er þesse Bæklingur miøg hugg-
unarsāligr z glediligr ollū fromū Gudz
børnū z vtuøldū hûier ed til þess eilijfa
lijfs eru kallad' z lært hafa hûnē þr sku
sig tilreida til eins Kristeligs dauda so s
fyr' farāde Bæklingr jnehelldr z vppa
hliod' / þ sama eilijft Lijf giefe oss øllū
Gud Fad' fy' siñ sō Jesū Christū Am̄.

Allū Onytsamligum Diupum og darligum Huxunum/sem i Mañsins hug koma kuña/um Domadag(þyrer utan Heilaga Ritning)þm skal huer madr burt hrinda/og Alleinasta trua þui/og þ eina medtaka sem aþ Gudz Orde er oss Opinberad/ Og vppa þad/ad vier mættum hallda oss þar vid/þa vil eg i þessum Bætlinge/ vm Doms dag Sex greiner þyrer Höndum haþa/ samann teknar aþ vors Herra Jesu Christi Predikan/ Huer aþ Gudzspialla Mañenum S. Matth. xxiiij. og xxv. Cap. skrifud er.

Su fyrsta Grein er/ af þeim teik-num og stormerkium/sem skie skulu þyrer Doms dag.

Añur Grein er.

Vors Herra Jesu Christi aluarlig Amiñing/huernen Gudz vtualder skulu hegda sier/ a þeim Haskasamliga tijma/ so þeir kyñe alleid ohrædder og med glödu Hiarta ad vona og vænta epter hñs Dyrdarsamligre tilkomu.

Þridia Grein.

Huad skie skal a þeim sama tijma/þa Gudz Son vill koma/aþ Himnum oþan/ i Skyinu/ til Domsins.

Fiorda

Fiorda Grein.

Huernen þad skal til ganga/ vm vppríſu þeirra Daudu.

Fimta Grein.

Huernen Domurin̄ halldaſt skal/ og vm þ ſijdaſta Doms atkuæde.

Sietta Grein.

Hueria Viſt og veru haþa skulu Añars-Heims/bæde Gudz vtualder/og ſo þeir Fordæmdu/ huad Oſeigianliga glede þeir Godu munu ódlaſt/ og huad Omælanlige ſtraþþ og eilijf Pijna þa Fordæmdu mun yþer koma.

Nær þeſſar ſex greiner eru vtlagdar/ epter þeirre Nad ſem Gud gieþur/ þa vona eg viſſu-liga/ at marger aþ þeim ſem þetta heyra og leſa skulu til jdranar og yþerbotar og allrar Gudhræſlu vppuekiaſt/ Hiner adrer Epicurei og blindhalſar/ ſem þuilijka Chriſtz Predikun þor-ſma og fyrerlijta/ og ſeigia/ þad heþur onga neyd/ þar er en̄ nu langt til Domsdaga/ Etum og Dreckum og Audgum oſſ et ct. Þeir skulu þa minſt varer heyra yþer þeirra Halſe/ þad hrædeliga Gudz Sonar Doms Atkuæde. Fared burt þier Bóluader et ct. Og þo þeir lateſt vita ad þar er enn nu langt til Doms-dags/ þa vita þeir þo ecke þyrer ſijna Dauda

 skund

ſtund/ þui huers Mans Dauda ſtund er hans Domsdagur/ Og med þuilijku hiartans þele at nockur Madur deyr/ med þui ſama kiemur hn̄ fyrer Gudz Dom/ Þuiad/ þo ad Lijkamen nidr leggiſt til hujldar j Grǫfina/ þa fer Sælen af Lykamanum/ og j þan̄ ſtad ſem Gud hefr hen̄e fyrer bued/ og hun ſkal vera til Domſins/ ſuo, at hun med ſier hefr/ an̄ad huert eina vonda edr eina goda Samuiſku/ an̄ad huert vijſa von eilijfrar Saluhialpar/ ellegar vijſa von og otta Eilijfrar Fyrerdæmingar.

Um þau Teiknin og ſtormerken/ ſem ſkulu ſkie fyrer Domen

Þad fyrſta Teikned.

Marger mun̄u koma j mijnu Nafne/ og ſeigia/ Eg er Chriſtus/ og munu ſuikia marga.

NU ad þetta fyrſta teikned Merke allra handa Villu men̄ ſem vered hafa j Kriſtnin̄e/ þa talar Chriſtus hier um eitt ſierdeilis Teikn/ huert ed ſkie ſkal fyrer Domadag- ad marger munu lataſt vera Chriſtus/ og locka lydin til ſijn med fals Jardteiknum og undar

ligum giörningum et cet. Og þar fyrer meinar Christur hier vissulega þann hellsta höfud villumann edur Riettara/sem er Páfinn j Rom/mz öllum sijnum Selskap/ Huer þessa Spásögu hefer framkuæmt og uppfyllt/ j þui hann hefur kallad sig Christi VICARIVM/ og vnder Christz nafne fullkomnad sijnar lygar og suik samligan Lærdom/Sem S. Pall skrifar vm hann ij. Tessalo. ij. Hann hefur og so vijsad Folkenu til Eydemerkur/ad leita þar og annarstadar epter Christo/og hefur mörgum lyga Jarteiknum af stad komed/þm vtuöldu(ef verda mætte)til villu/þar fyrer merker þetta fyrsta teikn(man allz efa)Pauan j Rom/og hans Rijke og Lærdom.

iij

Strijd og Barattur munu spyriast/ og eitt Folk a mote audru vpprijsa/ og eitt rijke j mote audru.

iiij.

Þar mun koma Drepsott og Brada Daude/ og marguijsliger krankdömar/ Hungur/Hallæri/ og Jardskialftar.

Vor Drotten Jesus/hann leggur hier til saman nockur þau Teikn sem Almenneliga hafa

skild

skied þyrer laungu/og þetta gioꝛer hñ þyre þa grein/og hñ alla tijma/huad epter añad/ hiellde sinum vtuöldum vid Gudz Otta/ og talade þui so hier vm vid sijna Læresueina/lijka sem heþde Domsdagur þa þegar vered nalægur/og aminte þa ad þeir þar þyrer skylldu Vaka/ og bidia/Og næsta vel heþur vor Herra Christus breytt vid sijna Kristne/j þui ad hñ heþr alle j þra Postulaña Dögum/med soddan Teiknum vppvaked og amint hana til Gudhrædslu/En nu er þess hattar Teikn vijst merke þar til/ ad Domsdagur er ei langt burt/fyrst þ ꝑsse teikn þramkoma nu til þulls/so sem er til ad spyria vm bardaga og blods vthellingar/og þaheyrda Siukdoma/Hallære og dyra tijd Ar epter Ar/ so ad allur Jardariñar Grode og Skaparens minkar/ og allar Skiepnur ganga til þurdar/ Og þo suo kuñe ad skie ad þar kome nockur Auaxtarsamlig Ar/þa verda þeir Fatæku mz Rane og Okre og ödrum Þyngslū vnder þryck/ter/so þeir kuña ei ad biargast/Heimuriñ kann so ei leinge ad standa/ hñ hlytur ad falla.

iiij.

Mikil vndr z storlig Teikn a Himninum skulu siast.

v

Postular z Gudz Ordz Predikarar

mum

munu offsokn lijda vegna þess Heilaga Euangelij.

Þetta vppbyrtadist strax a Dögum Christi og hn̄s Postula/og þo ad slijkar opsokner stöd/ uödust og stilltust nockud þar epter vnder þm̄ fromu Keisorum sem medoku þa Christelegu Tru/þa hefur þo Pauen j Rom vm næstu Atta hundrud Ar/strax epter hn̄s Antachristz Rijkis vppbyrtā/ad nyiu slijkt eitt hrædeligt mañdrap og heruikingskap framed/og marga lærda meñ og Gudliga af dögū tekid/huerier ed settu sig vpp j mot hn̄s Afguda Dyrkan og vondū lifnade/ og villdu ei tilbidia þa Babylonisku Hooru/Og med huilijku Morde og Mañdrape hn̄ nu eñ þeñan dag ofsæker alla/ þa sem sig kalla Euangelijska/bat sama Reyna so marger fromer Meñ Kristner j ödrum Löndum/ Og med Sañleika ma seigiast/ ad nu i næstu lx Ar hafa fleire Kristner Meñ af þeim Antachristz Heruikingskap Lijflatner verid/ helldr en fordum af þeim ellefu Ogudligu Keisurū/ Og slijku ogudligu morde og Mañdrape helldr hn̄ eñ fram̄ allt þangad til hn̄ verdur j Gruñ nidur sleigiñ/med vors Drottins Jesu Christi Dyrdarsamligre hingadkomu til Domsins/suo sem S. Pals Spadomur þar vppa hliodar.

Ranglætit mun vara meir og meir z almeñiliga mzal allra yfer gnæfa.

Þetta er eitt af ſierliguſtu Teiknum/ fyrer Doms dag/ huert Teikn vpp mun fyllaſt litlu einu fyrer Domsdag ſialfan/og vera nockurs konar tilefne þar til/ Gud hlytur ad ſtytta þa ſeinuſtu daga/Vier meigum ſiña og formerkia ad ecke er möguligt ad Mannanna Synder og Ranglæte verde ſtærre eñ nu eru þær/Þar hial þa og eirnen til allmarger Valldzſtiornarmeñ/ ſem meſt þeir kuña/ j þui þeir fra ſier leggia Suerded og vilia ecke ſtraffa Syndena/ Enn taka j ſtadeñ Fie og Peninga/og vpplata og opna ſo allar Dyr og Glugga Ranglætinu og Syndunum til jñgaungu. Huar eckert ſtraff er/þar er eingiñ Otte/ Huar ei er otten/ þar giöra Holld og Blod huad þau liſter/Og nær þau eru ſo ſialfrad/þa er þar eingen ſtilling a Synd og Ranglæte/ helldur fellur madurenn þa /þeſſ leingur/þeſſ diupara j Syndina nidr/ allt þangad til hñ kiemſt ecke leingra ſem vier nu ſiaū fyrer Auguñ/og meigū med gratande tarum þar yfer klaga. j öllum x. Gudz Bod/ ordum formerkium vier lioſliga/ huerſu þad Synder og Ranglæte nu yfer drottnar. O Gud gefe þad/ad ſierhuer vor villde betra og bæta ſiñ lifnad/ſo þær yferfliotanligu Synder og Jlſkur vm koll kaſte ei Himne og Jordū

med

med þad allra fyrſta ſo ſem a Horfeſt.

vij.

Kiærleiki/Gudhræſla/ z myſkunſemi munu burt kolna og frioſa/ a medal mañaña.

Þetta er Auoxturiñ/ ſa ſem af Ranglæti- nu og Jllſkuñe framkiemur/ nær þau fa yfer raden/ ſiñ plagaſt at ſeigia Dato vno inconueni- ente ſequntur plura/ Ein Synd dregur adra med ſier/ ſuo ad þeſſar Dygder eru ei ad eins kolnadar/ helldur og eirnen med ỏllu vtſlokn- adar/ ſo ad þeſſe vors Drottens Jeſu Chriſti fyrerſỏgn er frākomen/ huar fyre Domadagur er ſañlıga komeñ.

viij

Euangeliū Rijkiſins ſkal Predikaſt yfer allt jardrijke/ fyrer aullū Heidingiū til eins Vitnisburdar yfer allar þioder/ og þa ſkal eñduriñ koma.

Jafnframt þeſſu Attunda Teiknenu ſetur vor Drottenn Jheſus Chriſtus eitt ſierligt Ord/ og ſeiger ad ſtrax þar epter ſkule Verỏlld- in hafa enda/ þa hñs Ord og Euangelium er komed vm allan heimen/ Vppa þad vier mættū

verda

verda fullnuſſet vm þetta Teikn/ þa liggur oſſ ſtor magt a/ad ſkilia riett Herrans Chriſti Ord. Og er þeſſe meining/ecke ſo ſem margur hyxar/ ad adur en̄ Doms Dagur kiemur þa ſkuli Euangelium predikaſt vm allan Heimiin vnder eins hia Gydingum/Tyrkiū og Heilögū/ Helldur er þetta meiningin Chriſti orda/ Ad hn̄s heilögu Poſtular og þeirra epterkomendr ſkulu ſo vtbera og breida þad heilaga Euangelium ad þad ſkule koma allt til Heimſins enda/ſo þad ſkal ecke kuñā ad kom :ſt lengra/ þar epter(ſeiger han̄)ad hn̄ vilie ſtrax koma/ og lata ſamā ſaþna til ſijn ſ n̄ j ſitt Eilyþt-Ryke öllum þeim ſem haþa vmuerndad ſier til hn̄s epter hn̄s ordum/j þeſſare meiningu talar og ſo S. Marcus þetta eñ lioſligar og ſeiger/ad þyrr eñ Chriſtus kiemur þa ſkule Euangelium Predikaſt þyrer öllū/Heidingium/Etge / ſkulu Men̄ hyxa edur vænta/at þar verde eitt Saud a hws Fyrer Doms dag/ eda þad aller Men̄ mune Euangelium medtaka/ Heilög Ritning augſar þad ecke/ecke helldur þurþa Men̄ þeſſ ad vænta/ ad þad mune nokurn tijma ſkie/ Epter þui ad Gydingarner eru ordner ſo ſolg ner j þeirra Krioſku og vantru nu i M. D. car/og þorherdaſt þeſſ leingur þeſſ meir/epter vors Herra Chriſti eigindoms hliodan / ſem hn̄ þramſetur Matth. xxi. Cap. j þeirre epter lykingu vm Vijngardin i ſama mata er og var j öllum þeim Auſtur Rykium / ſem nu vm

C M

C M. At hafa j fra Christeligre Tru af ỏll
iñ verid/ og blyfa fỏst vid Machomets Gud
lastaner/og j þeim blindleika munu blyfa (ann
efa) jñ til Heimsins enda epter Herrãs Christi
alyginar Domsatkuede/sem er viskurdad yf-
er þeim/ og fleirum ỏdrũ Lỏndũ og Rykiũ/
Luc. j xxij. Cap. j þeirre epterlykingu/vm
þa storu Kuỏlldmaltyd. Non Gustabunt/þeir
skulu alldrei smacka mijna Kuỏlldmaltyd/þar
næst j þridia mata/ j þessum Heimsins Parte
erkallast Europa/ þa eru og verda allmarger
þuingader med Antechrists Herudkings skap
og afguda dyrkan allt jñ til Domsdags/epter
S. pals ordum og Spadome sem hañ skrifar
ij. Tessa. ij. Antachristur skal blyfa jñ til komu
vors Drottins til domsins/mz hverre tilkomu
hañ skal med ollu eydeleggiast/fyrst hũs Ryke
skal nu soleinge vara/ þa er ei moguligt ad
þar mune vppa Religionis og Truareñar
vegna/ verda eitt Sauda hws j Heiminum.

Þar fyre(sem adur var sagt) er eij þesse
meiningin Herrans Christi Orda/ad ỏll Lỏnd
og Ryke j Heiminum skulu medtaka Euangelit
um fyrer Doms dag/ helldur ad þad skule vt
berast og breidast vyda vm Heimin/og allt til
Heimsins enda/so þad skule ecke kuña ad koma
ast leingra/þesse vors Drottins Christi Spa-
saga er nu vppfylld/ j þui ad Euangelium er
komed i þesse NordurlõndRyssland/Pryssl ãd/
Danmark/Suiaryke Noregi/Liflond/Færey-
iar/Jsland

tar/Jßland/Og so langt sem Menn vita til ad spyria/ Þar fyrer med þui ad Euangelium hefur adur fordum vm allan Heimenn predikat verid/ og er enn nu komed allt til Heimsins enda/ þa er Christi spasagá fram komin/ sem hann hier seiger/ad þetta teikn er skied/ þa skule Heimurinn hafa enda.

ix.

A seinustum Døgum skulu Mennerner ecki annad stunda enn ad eta z drecka og kræsa Likamann / og hafa þa mesta ahyggiu fyret sine næringu.

x.

Þa skulu Menn Byggia og planta allra mest/er þeir skulu sem allra minst hafa þaraf.

Nuernen ad ein Christinn manneskia skal skicka sinu Lyperne og framferde j þessare vondre Verólldu/so hun kunne med Gladt væru Hiarta og godre Samuisku/ad bida og vænta epter vors Drottins Jesu Christi til komu.

Vor Herra Jhesus Christus hefur eckert
epter

ſpter liggia talad/ huat med vier/ a þiſum illa og Haſkaſamliga tijma/ mættum klyia og bord aſt þa e lijþu Eymd/ og Naud epter Doms dag/ og amiñer þar þyrer alla goda Chriſtna Meñ/ og kieñer þeim huernen þeir ſkulu ſinu Lijferne hegda/ og vid buaſt hűs tilkomu/ ſuo þeir meige ſtandaſt fyrer hans Domſtole/ Og þeſſa ſijna amiñing þram ſetur hű i þiñ epterlijkingum.

Su fyrſta epterlijking

Skodit Fikiutried og øll øñur Trie nær barid ſpringur vt a þeim/ þa vite þier og merkid ad Sumarid er i nand/ ſuo og eirnin/ nær þier ſiaid ad þtta allt vppbyriaſt/ þa vitid ad Gudz Rijke er nalægt.

ÞA þyrſtu amiñing vppbyriar vor Drottenn Jeſus Chriſtus med eirnre Epterlijkingu huer øllum er Auglios/ ad þyrſt þad vier vituñ af vorre eigin ſkinſeme/ ad þa nær Bared vt ſpringur a Trianum/ þa er Sumared nalægt þar fyrer Somer ei leingur at velltaſt a Palleñe/ helldur ad leita ſiñar Næringar og huxa þyrer þeim langa Vetre et cet. Huad myklu þramar þa er oſſ Naudſynligt ad vera kiæner

og kostgiæfner til þess ad buast vid þitt eilyfa Sumre/Og ad sa Harde Vetrartyme sem vier hier i Heime lifū/ mætte fa eitt enda/ Nu þar fyrer ad vier erum og lifum a þessum sydasta tyma/a huerium Bared a Trianū er vtsprungit ed(þad er) öll þau Teikn til hins seinasta Domsdags eru nogliga fram komin/ og þad eilyfa Sumar er fyrer Dyrum/ þa byriar oss an vndandrattar ad yfergiefa(med Hiartans glede) þa fuulu Rofa huar ei er nema myrkr/ Reykur og Suæla/og ganga vt i þat skinanda Solskin/og so sem þaugur Liossins Börn/ af oss leggia Verk Myrkranā/og ganga i liosinu/ og þar med/ lata þa alla i Myrkrunum blyfa/ sem ecke vilia sia þad klara Euangelij skin allt þar til/vor Herra Christus med sinē Hingad-komu þeim ollum sömu burt hrinder fra þssu stundliga Myrkre jn̄ i þau eilyfu Myrkur.

Aun̄ur Epterlijking.

Þad skulu þier vita/ad ef Hussfaderinn visse a huere stundu þiofurinn villde koma/þa munde hann vaka/ og lata hn̄ ecke riufa sitt Hus/þar fyrer verid þier og reidubuner/ þt Mannsins Son mun koma þa ydur ecke varer.

Iþessare Epterlykingu Aminner oss Drotten vor Jesus/sierligana Vaktan at hafa a domsins tyma/og þa vier erum nu fullvisser þar vtj/aminner hn̄ oss framueiges hier i þss-are epter lykingu/ad sia oss vel i kring/ad vier ecke hreppum skada a vorum Salariñar Aud-legdum/og bydr oss hier ad breyta/ epter einū forsialum Husbodr/sem geymer og giæter sina Husa/og ransakar huort allar dyr eru til luck-ar og lokadar adur hn̄ til huylu geingur/so hn̄s Goss og Peningar sie i fride fyrer þiofum og illþydi/Og ef so er hn̄ visse stundina nær þiof-urinn vill riufa hañs Hus/þa munde hañ ei ad eins læsa dyr allar helldr og eirnen vaka sialfr

Ef Meñ giæta nu so vanduirkuliga þeirra hluta sm̄ eru forgeingeliger/ huersu framar hæfer oss ad giæta Frra Eilyfu Audæfa/ med þui þo/ad sa þiofurinn er kiæn og lymskur/sem i kring vm oss geingur natt og dag/ suo vier erū alldrei vm eitt augnablik hn̄s kuitter/villdū vier nu þar fyrer vera suo ad giætner / ad giæta þeirra andligu og eilyfligu Aud-æfa suo sm̄ vier geimū þessa fanyta og stund-liga hlute/þa være vorum efnum vel til lags komid/ þa munde Diofullin avnguan sigur a oss viña/Doms dagur skilldi þa og ecke helldr yfer allmarga koma so sem ōnur snæra edur so sem þiofur vm natt. Og fyrst þad þesse þiofr sem er Diofullen er ætyd fyrer vorum dyrum/ þa aminner Christus oss ad vier vokū oss fyre

honum

þonum/ſuo hañ þae ecke þui þra oſſ burt ſtoled ſem vier ſkilldum eilyþt gagn aþ þaþa.

Su þridia Epterlijkingi.

Huer er ſa Trur þienare ſem Herrañ hefur ſett yfer ſijn hiu/til ad giefa þm̃ þeirra fædu j til ſettan tijma/ Sæll er ſa þienare ſem ſo giører/þa hñs Herra kiemur/Sañliga ſeige eg ydur hñ mun ſetia hañ yfer allt ſitt gotz.

J þeſſare þridiu Epterlijkingu Radleggiur og kieñer vor Herra Chriſtus oſſ/ huar vier ſkulum geyma vor ſtundlig audæþe/ ſuo vier mættum fiña þau a Doms deige vel geymd og þoruarud og taka þau ſo med oſſ jn̄ i eilyþt lijþ er þſſe meining Herrans Chriſti orda/j þyrſtu ſkulu þeir vita/ad vier erum ei Drottnar helldur þienarar til vors gotz/ þar þyrer eigum vier ecke epter vorre girnd ad neyta/ helldur epter vilia þeſſ ſem oſſ ſette Rada Meñ/ þar yþer.

þar næſt eigum vier ad vera Forſialer/ og neyta adur neþnds gotz til heyrliga/ og hyxa huernin vier þaum Ordid vorum Herra/ og Drottne þar med til nytſemdar og gagns/ Og allt þetta maleþne er hier jnne þolged/ Lyka eins ſem þad nockur Radz Madur/ſa ſem mz

dygd

dygd villdr þiona sijnum Herra og husbonda hn̄ helldur gossinu ei ad eingeingu fyrer sig og sijn Börn/eda sier til gagns aleina/helldr skipter hn̄ þui og so eirnen vt j tækeligan tijma/ medal an̄ara Þionustu Man̄a i Hused/ Suo eigum vier med sama hætte ecke ad Læsa vors Herra og Gudz gafur i Kistum nidre villiande hallda þui fyrer oss og vor Börn alleinasta/ eigi helldur onytsamliga þeim ad eyda. Helldr eigum vier Gudz gafum vt ad deila medal vor adra og þurfeugra Man̄a/ slijker naudþurftuger Men̄ eru þær sön̄u Hirdslur/ huar vier skulū vorū audæfum og liggiande Fie saman safna/ þesser enn sömu skulu (med þeirra vitnisburde) fa oss þad sama aptur j Hendur an̄ars Heims/og Christus sialfur mune til vor tala vegna þeirra Fatæku/og Reikna sem hefdum vier honum þa velgiörninga veitt/ seigiande/eg var Hungradur og þeir gafud mier ad eta/eg var Þyrstur og þier gafud mier ad Drecka et ct. Hier fyrer seiger Christus Luc. xvi. Cap. Giörid ydur vine af þeim ranglata Mamon/ad nær ydur þrytur/ meige þeir jn̄taka ydur j Eilijfar Tialldbuder/ þad mun skie fyrer vitnisburd þeirra Fatæku/huerier a Domsdag munu Vitnisburd bera þeim öllum sem þeim hafa hialpad hier i Veröllden̄e j þeirra Neyd og Fatægt.

Hier ransaked nu og reine sierhuer sialfann sig/huert hn̄ hefr hier til Dags/haft þesse rad

vors

vors Drottins Jesu Christi/huert hn̄ hefur sitt gotz feinged j Hendur þeim enu Fatæku / sem eru þær Himnesku Fiarhirdslur/sa hn̄ hefr hier til þessu gleymt/byte sa eñ nu snart vt a mzal þeirra Fatæku/fyrr enn Heimurin tekur til ad Brenna a Domsdag/sem S. Petur seiger/ ad Hòfudskiepnurnar skulu smelltast/og allt Jar- dryke skal Brenna/Huer hn̄ vill ecke fa skada a synu Gotze/ Legge sa þad nu j þær Kiettu Jarnkistur/ sem eru Skaut og Hendur þeirra Fatæku/þar er þad best geymt og forvarad/ Eñ huer sem hier vty ecki vill sier seigiast lata sa verdur ecke a Domsdeige holpin.

Fiorda Eptirlyking.

Pa skal Himnaryki vera lykt x. Jon frum sem toku syna lampa og giengu v: j mote Brudgumanum/og þær forsiala Jomfrur toku Oleum med sier j syna Lampa.

Hier giefr vor Herra Christus oss framvegi syn god Kaad/og kiener oss huei nen vier skuli skicka og hegda vorum audlegdum/Gafum/sy er/Truen/Gudz Otte/Gudz kunnugleike/ Kiar leikurin̄/og òñur Salarinnar audæfe. Og e þesse meiningen vors Herra Christi Orda/ þ sem eru Sacktristner/ og ecke hafa lagt sig t

be

þeſſ diupa ſueþns med þeim Fauſſu Jomfrū þeir ſkulu ôllu ſijnu athæþe ſo hegda/lyka ſuo ſem þeir þar bijda epter Brudgumanum/ſm̄ er j nand/ og ætla ad ganga j mote honum þra þra huſe og Odulum/Nu þyrſt þ vier liþum a þeſſum ſeinaſta tijma/Og Verölldin̄ vill ſeigia oſſ vpp. Og vors elſkuliga Brudguma Jehſu Christi er nu ſnarliga von aþ Himnum oþan/ þa byriar oſſ ad ſla voru ſiñe Hug og Hiarta j þra þeſſare þaþeingeligre og borgeingeligre Verölld/Og agta Hws og heimile lyka ſo ſem heþdum vier þar eckert af/ og eignaſt gotz og Peninga lyka ſo ſem ættum vier þa ecke/helldr ſnua oſſ ſkyndeliga vppa Veiginn i motz vid vorn kiæra Brudguma/og ſnua Hiertun̄ vorū og hugþerde i fra öllu þui ſem til baka er/ og vera ſo albuner ad mæta vorum hiartans elſkuliga Brudguma Jeſu Christo.

Þar næſt/eþ ſo er ad Brudgumin̄ kiemur eij a þan̄ ſama tijma/ſem vier hugdum/þa latum oſſ varaſt/ad ſnua oſſ aptur til baka/og þalla j þan̄ diupa Sueþn/m͡z darligum Jomþrunū/ En kyñe þad ſo ſkie oſſ ſiþie/þa ſoſum ei þaſt/ hellþur vökum med jaþnade/og ſkygnunſt vm kring/og höþum ætijd gat a huert vier heyrum ei til Brudgumans þyrerreñara edur Tramet ara.

J þuilijkan mata hugleiede hin̄ Helge Jeronimus jduglıga Domsdag/ſo ad huert hn̄ var vakade eda ſoſade/þa liet hn̄ ſier ſo þikia ſm̄

B iij   Byd

ætijd heyrde hñ vors Herra Christi Rwdr giella
þyrer synum Eyrum/ og er þar nu meir enn
Tolþ Hundrud Ar sijdan hñ deyde/og fyrst þ
vier erum nu lägt vm nærr Domsdeige/eñ þa
Þa er tilheyreligt ad vier nu alldre latum þañ
sama Christi Rwdur oss vr hugskote þalla.

J þridia mata krefur vor Herra Christus
aþ oss j þessare epterlijkingu/einkû ad astunda
Þad/ad vier ecke ad eins berû Lampa j höndû
vorum/helldur ad vier eirneñ tökum Oleû þar
med/so ad þa þad Herooped af Himnum opä
kiemur/ad vier mættum þa tendra vora Lam-
pa og lata þa loga/suo eige fælmum vier j
Myrkrunum/ sem þær þauþsu Jomþrur og
þöllum i Synd og Ranglæte epter Holldsins
girnd/og lijþum med vondre samuisku so vier
bæde skömunst og skielþunst vid Brudgumans
tilkomu/ þar þyrer eigum vier ad haþa alla
astundan þar vppa/so vier mættum þa þegar
þörf giörest Tendra vora Lampa/ þad er/ ad
ganga i Liosinu sem þær þorsialu Jomfrur/
og lata vor Hiörtu vera Breñande i Truñe til
Jesum Christum/og Kiærleikanum til Naung
ans/og þorðast Synder og Ranglæte/suo vier
mættum vera Christner/ eige med naþnenu ad
eins helldur med giörninge/og a huerre stûdu
og augabragde ad vera Reidubuner med glödu
Hiarta og godre samuitsku/til ad mæta vorum
kiæra Brudguma Jesu Christo.

Fimta

Fimta Epterlijking.

Lijka sem Madur nockur sa langa reisu ferdadist/ hn̄ kallade sijna þienara til sijn og fieck þeim sitt gotz j hendur/ Einum fieck hañ v. Pund/ Audrum ij. Þeim þridia eitt/ og reiste sijdan i burt.

J þessare epterlijkingu er þetta meiningin Herrans Christi Orda/ ad þyrst so er ad þetta stundlige Lyf er sa tijme a hüerium vier skulū indur sa og planta/ og sijdā vpp skiera añars Heims/ sem S. Pall skrifar/ j Cor. ix. Þar fyrer skulum vier nu neyta þessa Tijma/ og giöra gott a medan vier häpum stund og tijma til/ og Rijþlega med þullum höndū ausa vt voru Korne vm Heimen/ epter þui sem Gud hefur hüerium Kanad mikid edur lijted i mæler/ j þessare vissre von ad vier munum añars Heims Hundradþallt vppskiera/ aþ þui sem vier saum hier nidr/ þar skal ecke eitt asta korn til onytis haþa vered niduisad/ sem S. Pall seiger ydart erfide skal ecke vera til onyt es i Drottne/ allt saman þad sem vier hier þm voludu gieþum og veitum/ skal þa þram koma og bera auðxt/ eñ huer hn̄ vill (med þeim otrua þienara) geyma sitt Korn i Mælernum/ sa same skal a Domsdeige (þa adrer Trulynder þienarar hausta med lyst og glede/ kastast

bæde med Korn og Mæler j yfer Myrkur og Heluýtis aþgrunn/ Sumra/ Huad gott vier sam hier i Heime/ huer epter sijnum Efnum/ þad sama skulum vier annars Heims vpp skiera og jnn hausta/ Og huerium Menn hier jnne hallda/ grafa i Jörd/ og i hirslum geyma/ þat skal epter Domsdag brenna a Salum þeirra vantruudu. Þetta vil eg ad eins mz þam ordum sagt hafa bidiande froma Kristna Menn/ þeir villdu sialfer hier vm huxa/ og lata sier til hiarta ganga Herrans Christi amiñingar/ Huer sem ecke vill þessum Radum epterfylgia verde sa epter/ þar vill nu eingin amiñing hialpa(þui verr) mesie partur Heimsins vill ecke annad enn þara til Diöfulsins/ þui kann eingen ad hamla/ þar hliotum vier ad sia vppa/ þyrst vier gietum þar ecke i mote staded/ enn þo ber oss Truliga vara ad taka a voru Embætte/ og giöra suo miked sem oss er möguligt/ og lata sijdan verda sem vill.

Nu epterfylger huad skie skal a þann sama tyma sem Domsdagur skal so skyndeliga yfirkoma/ so seiger vor Herra Christus.

j.

Solen og Tungled skuly missa sitt skyn

Med þessum ordum vill vor Herra Christus oss vnderuijsad haßa/ad þegar Domsdags Teiknen (sem adur voru vpptöld) eru fram komīn/og Mienierner skeyta ei vm sömu teikn/ þa skal strax þar epter koma ein skyndelig vm breytne/lyka sem þar skiede i Vatzßlodenu og i Sodoma og Gomorra/ Solen skal a einu Augabragde geyma sitt skyn fyrer slykum vondum og hardsuyrudum Mönnum/ Sömuleidis og Tunglid/nu sia menn ad stiörnurnar eru fastar/a Himninum/ enn þa skulu þær skyndeliga nidur hrapa yßer þeirra Höfud sem so ero Oguđliger og otta lauser.

Og fyrst þ slyk vmbreytne a solinne/ Tunglinu/og Stiörnunū/og öllū Heimsins Kröptū/ skal skie so skyndeliga og ouarliga/ þa liggur magt a ad vier lißum i Gudz Otta/so ad slykt kome ei so bradliga og oßoruarande yßer oss/ enn sie so/vier viltum slykt ecke actta/ þa skier þo þesse Heimsins ßoreyding skyndeliga samt og adur/sem Christur seigir/ad Himen og Jord skulu ßorganga/ enn þesse hans Ord skulu ecke forganga/helldur i allan Mata ßramkoma sem þau hlioda/suo ad hann vill þa til vorra dyra koma/þegar oss minst Varer.

Ey þarß med mörgum Ordum vt ad skyra/ huilyka Angist/Eymd/og Hiartans Sorg menn skulu þa haßa/nær slykt eitt Hrædeligt Myrkr hylur alla Jördina/daglig reinsla kiener oss þ huersu skielßder og hlioder ad Menn verda/

Nær Solen stundum vm lyteis tyma ſaret ßor myrkuast/en misser þo ecke alla syna birte/og slijk ßormyrkuan Solarinnar skiedur nu tijdara a þessum seinustu Dögum/enn adur skied hefz til eins vissseligs Teikns og merkis/at hun vill snarliga gießa vpp ad skijna/ epter Herrans Christi ßyrersögn.

Og eß Mest og allar skiepnur skielßast nu þar vid/þa Solen vm stundar saker ßormyrk nast/þa er þar af merkianda og þuxanda/hui lijk Hiartans Sorg og hræsla/ad þa mun yfer Mestena koma/ þegar Solen misser med öllu syna birte/ og þreiflanlig Myrkur verda yßer allre Jördunne.

Enn ßyrst þad vier viljum ecke nu adur ßyrre ßram þuxa hier vm/þa verda slijk Myrk ur oss þesshrædeligre/nær þau koma þuatskeyt liga yßer/nu þo ad Ecclypses/edur Solarinnar ßormyrkuan og Sorte/ verde aß Natturligum Himentunglanna gange/þa heßur þo Gud All mattugur sannliga þetta so til skickad/og lætr nu þetta so opt skie/ad vier skulum hugleida þa seinustu og stæstu Solarinnar ßormyrkuan/ sem er/huert þad skiedur i Dag edur a Morg un/ad þa Solen skijn sem Klarast vm Mid deige og er stæst a Himnenum/ og seiger goda nott/og verdur Kolsuört/ ad vier sieum þa reidubuner og vel skickader/suo vier mættum fordast þau eilijßu Myrkur/ og Inn ganga til eilijßs Lios. Enn Vei vei þui Folke huers Hiarta

Hiarta þa er myrkt og Forblindad/og Lifad hefur an Gudz otta/og hladid er med Syndum og vondre Sämvisku/ þa mæteft Hiartans myrkr og Solarinnar pormyrkvan/og verdur so huert af ödru/heim mun hrædeligra / sem vier suo siaum a dagligre reynslu/ huernen þeir sem vonda Samuisku haþa vegna Syndanna/ eru Hrædder nær sem þeir eru a Mattar tijma i Myrkre einer vte edur inne/og ottast ad Diöfullen inune vera a bake þeirra og Grijpa þa. Huar af vier eigum Audvelldliga at skynia/ huijlijkur Otte/ hræsla og skielfing þa mun a ferdum vera/þa þad Eilijfa Myrkur skal endeliga yfer koma þar vondu samuiskur/ Gud bid eg oss giefe sijna Nad þar til/ad vier kynnum ad sia oss vel fyrer/og skicka oss so i þessare tijd/ ad eige yfer oss kome þau eilijfu og hrædeligu Myrkur/helldur ad vier mættum audlast þad eilijfa Lios fyrer Jesum Christum vorn Drottinn.

ij.

Stiørnurnar skulu falla nidz af Himninum/ og Krapter Himnanna munu hræraft.

Ad allt verde sem Ognunarsamligast og hrædeligast a þann Tijma og at tilkoma Drottins sem huaskeitligast med ogurligu Myrkre/ kome yfer þa Vantruudu/ þa skulu og suo Stiornurnar falla nidur af Himninum/epter

þad ad Solen og Tunglid hafa miſt ſitt ſkin/og vppa þad/ ad þeir ſem vmlidiñ Nadarinar tyma hafa forſmad/meige þa formerkia og finna Gudz ovinſkap/ grimã Reide og eilyfa pynu/ſem yfer þa ſkal koma/ þa ſkal og allur Himinen Hræraſt/brotna og breſta og i ſundur klofna/Merkium af oſſ ſialfum/huernen vier verdum hrædder og Felmsfuller/ nær eitt Hws edr añad ſtort Treuirke hrapar i nãd oſſ edur a bake voru/oſſ ofvr uarande/ hier af er hux anda huada þanka þær Jdranarlauſu Mañeſkiur ſkulu fa/ huernen þeirra Hiörtu ſkulu af hræſlu og otta kolna/ nær allur Himeninn ſkal med ſtorum Breſtum og Ohliode nidurfalla/eñ a bake þeim nie til vinſtre ſijdu alleina/ helldur ofan yfer þeirra Höfud.

Þad Himnarner elge mz þyſſhattar og ogurligu Brake og breſtum ad forganga/þat ſeiger S. Pietur i ſynum piſtle med berum Ordũ/ ſeigiande/ Dagur Drottins mun koma ſem Þiofur vm Nott/a huerium Himnarner mune forganga med ſtorũ breſtum og Höfudſkiepnnurnar ſmellta fyrer hita.

· ſſi.

Og þa ſkal Teikn Manſins Sonar opinberaſt a Himnum.

Huada Teikne þetta ſkal vera/ ſem Gudz

ſpialla

ſpialla madurinn kallar Manſins Sonar teikn/ vel eg ſtuttliga myna Meining i Lioſe lata/ Kuñe eg ei ad geta þeſſ hins ſaña/ þa giörer þ añar betur/ Og er myn Trua/ At þtta Mañ‑ ſins Sonar teikn ſie þad ſm̃ Joh. j xix. Cap. auyſar/ aþ Spamañſins ordũ Zacharias j xij. Cap. Ad Gydingar brutu eij hn̄s bein i ſundr/ hellдur opnudu hn̄s Sijdu med Spiote/ huad ed ſama ſkiede eige aþ þeirra aſetninge/ helldr ad Ritningin vppfylldeſt ſem ſeiger/ þier ſklud ecke briota hn̄s Bein/ og eñ öñur Ritning ſeig‑ er/ þier ſkulud ſia þañ huern þier haþed ſtung ed/ þeſſe ſpaſaga ma vel hneygiaſt til þeſſara Orda Herrans Chriſti/ og meiga ſuo vnder ſtandaſt/ ad adur eñ Gudz Son verdr aþ Him num oþan komande til Domſins/ þa vilie hañ lata ſig ſia/ vnder Himninum i Loptinu i þrre mynd ſem hn̄ hieck a Krossinum med Blodug um Höndum og Fotum og opiñe Sijdu/ ſo ad Gydingarner ſkulu ſia þañ þeir haþa Kroſſ‑ feſtan/ hiner adrer/ ſem eru heidingiarner Tyr‑ kiarner og vantruader/ þeir ſkulu med ſama hætte ſia þañ þeir haþa pyrerlited/ og huers Lime þeir haþa hier a Jordu oþſogt og i Hel ſleiged/ huer ad er ſa ſañe Dyrdariñar Herra/ ſem þa er komande med mykellre Magt og Dyrd/ og þa vill hn̄ medtaka alla ſijna vtuald a meñ i ſitt eilijþa Rijke/ eñ þeim Ogudligu og vantruudu vill hann i ſiñe Reide nidur kaſta i Heluijtis apgruñ.

Ad þetta sama sie Mañsins Sonar Teikn/ þad meiga meñ (ad auk Zacharie spadoms) og eitnin biuþsa hier med/ ad marger Sañorder meñ hafa opinberliga sied/huernen Gudz Son hefur alla reidu/mörgumsiñum i Loptenu lat/ ed sig sia i þeirre Mynd sem hñ var a Kross/ inum hangande.

Og med þui ad slijkt mañsins Sonar teikn er fyrer längu sied af nockrum Mönum/ þa höfum vier eckert añad þar af ad læra edur vænta/helldur eñ þad ad Gudz Son vilie snar liga koma i slijkre mynd og lata allt Mañkyns ed sig sia og lijta.

iiij.

Og þa skulu allar Kynsloder a Jørduñe grænta

Þesse ord þau stadfesta þa vnderstödu og meining sem nu var sögd vm Teikn Mañ/ sins Sonar/sem er/ad allt folk a Jorduñe skal fyrer þa grein sierdeilis Veina og kueina/ ad þeir munu sia þa þañ sama koma ofan af Himnnum/ huern sumer af þeim hafa Kross fest/eñ sumer so herfueliga forachtad/bæde hñ og hñs Heilaga Ord/og astundad meir stundz lega og forgeingeliga hlute helldur eñ hans Ryke/þeir skulu þa sia huern þr hafa suo sær lega stunged/ þad skal þa med ödrū skielfingū (sem

(sem adur er vm talad) Knosa Hiörtu þeirra Ogudligu/ og þa skal þeirra Oop og Ylfran taka fyrst til/og vara sijdan ad Eilijfu.

Þetta er og hrædeligt ad heyra/ en Þusþund rud fallt hryggeligra mun þad vera ad reyna ad allar Kynsloder a Jordunne skulu Grata og veina/huer ord vnderstandast eiga epter venin ligu Maltake Ritningarinnar/ suo tala þeirra Riettkristnu og Gudz vtuoldu hefur ætijd ver ed lijtelog auduirdeligt/en sa Ogudlige hopur/ huer Kynslod epter adra/hefur verid ad iafn ade sa stærre/so ad su litla tala þeirra godu/ hun hefur vered suo nær sem eckert ad reikna motz vid hinn oseigianliga Hoop og Mannfiöl/da/þar fyrer er þetta riett sagt og talad/ad allar Kynsloder Jardar skulu Syrgia þad a medal þess stora Mannfiolda sem þa veinar og og kueinar/skulu Menn so gott sem ecke kunna ad merkia huerier sie þeir enu godu/ og Gud skal þo a medal þess hins stora mannfiölda vel sia þa og þeckia.

Suo er nu þetta Summa og innehalld a þui aullu sem skie skal. þa Domsins Dagur hefst/ epter vors Herra Christi eigin Ordum/ad iafn/ snatt sem Solen og Tungled eru suört ordinn og eingen kann fra sier ad sia/ þa skal Himenin taka til ad bifra/brotna/ braka ogbresta/ og i þui sama skal einn mykell Elldur i þeim Myrk rum vppkoma/ af huerium Hofudskiepnurnar sklu Smelltast/sem S. petur seiger/Jördin og allt þad

þad a hefie er/ skal Brenna/ Og so sem Christur seiger/ Virtutes coelorum Mouebuntur/ allt þ sem j Himnunum og a Jordꝺe er skal bogna og bresta og í sundur falla/ huer huxe med sier huad hrædelig syn þad er/ ad sia i Nattar nyꝺ Myrkre eitt storan stad i Liosum Loga ad Brenna/ og heyra brak og bresie Husanna nær þau hrapa/ Jtē, ad heyra veinan og kueinan Vngra og gamallra i stadnum/ suoddan ad sia og heyra/ er þo ei vtan Barnaspil/ hia þeim mykla Ellde sē alla Verölldina skal vppbrenna aꝼ huerium Ellde allar ættkuijsler a Jordune skulu so Sarliga Hropa og Veina og Kueina.

Og fyrst þad þetta sama skal nu vera a þeim tijma suo ognunarsamligt/ og skal vera vpphaf þeim ogudligu a þeirra Oendanligum grate sorg og kuyda/ Þa er Rad ad vier nu vm verndum oss til þess hins sama Krossþesta Jesum Christum/ suo vier mættum þa med glödu Hiarta og yferbragde hē sia þa hē kiemr aꝼ Himnum ofan og gierer eitt enda a þessare Verölldu/ þeim Gud hræddu til Huggunar og endurlausnar og þē ogudligu til eilyfrar hrell ingar/ eg true sanliga fyrer mijna Personu/ ad ef villde nockur opt og tijdum huxa huernenn þad mun a þann Dag til ganga/ sa same madr skyllde alldrei Syndga/ helldur vakta sig og fordast Syndina aꝼ öllum mætte.

